
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבעד לתום: הפוטנציאל החתרני בספרות הילדים - 17942

תאריך עדכון אחרון 07-09-2022

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ספרות עברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): גדעון טיקוצקי; יעל דר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: giddon.ticotsky@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש במייל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

ספרות הילדים נתפסת כשולית לספרות המבוגרים, כמגיבה באיחור לחידושיה הפואטיים של "אחותה הבכירה". הילדים והילדות, קהלה הרשמי של ספרות זו, נתפסים כמי שקוראים בה קריאה "חלקית", "מוגבלת", "תמה" – הנחה המקנה ליוצריה המבוגרים יתרון פואטי מובנה ופוטנציאל מניפולטיבי ייחודי. יתר על כן, יתרון קריאה מיוחס גם לקוראים המבוגרים הקוראים את הטקסטים באוזני הילדים. אלה נחשבים כמי שבניגוד לילדים קוראים את הטקסט "קריאה שלמה", "מושכלת". הנחת המוצא של שיעור זה היא שהשוליות המיוחסת לספרות הילדים, והמעמד הפטרוני של הכותבים והקוראים המבוגרים כלפי הקהל הרשמי שלה, מקנים לספרות הילדים פוטנציאל חתרני ייחודי בתרבות. הנחת מוצא נוספת היא שהחתרנות עצמה – ניסוחיה ותכניה, ולא פחות מכך אופני מימושה בעת הקריאה והפרשנות – הם תלויי זמן ומקום. במקרה של ספרות הילדים העברית קיים ממד אידיאולוגי מובהק. מראשיתה נועדה ספרות זו לחנך דור צעיר לשאת בעולה של שליחות לאומית רדיקאלית ולאקלם אותו לתרבות. דווקא משום כך, הייתה ספרות הילדים העברית, ועודה, זירת התגוששות של יוצרים ויוצרות עם תכתיבים אידיאולוגיים או לאומיים. הקורס יתחקה באופן כרונולוגי אחר הפוטנציאל החתרני בספרות הילדים העברית, מראשית המאה העשרים ועד ביטוייה בתרבות הישראלית העכשווית, תוך התייחסות ליצירות לילדים מספרות העולם בת הזמן. הקורס הוא פרי שיתוף פעולה של אוניברסיטת תל אביב עם האוניברסיטה העברית. כדי לאפשר שיתוף פעולה זה, יערך הקורס באופן מקוון בלבד, ובהנחיה קבועה של שני מרצים: פרופ' יעל דר, ראשת מסלול הלימודים לתואר שני במחקר תרבות הילד והנוער באוניברסיטת תל אביב, ופרופ' גדעון טיקוצקי מן החוג לספרות באוניברסיטה העברית. ההשתתפות אינה דורשת ידע מוקדם בתרבות הילד והנוער או בחקר הספרות.

מטרות הקורס:

היכרות עם ספרות הילדים כז'אנר; ההיסטוריה של ספרות הילדים העברית; פרשנות טקסטים בתרבות; השפעת נורמות אסתטיות ואידיאולוגיות על היצירה ועל התקבלותה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לשרטט מפה של תרבות הילד והנוער העברית וכרונולוגיה ברורה שלה. בנוסף יתוודעו למגמות עיקריות בתרבות העברית, הארץ-ישראלית והישראלית; ולביקורת תרבות וחברה.

דרישות נוכחות (%) :

90

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות מקוונות ודיונים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מבוא: הפוטנציאל החתרני של ספרות הילדים. מה בין טקסט חתרני לבין קריאה חתרנית? יתרונות

-
- המבע של הספרות השולית; הדואליות המובנית של ספרות הילדים: שוליות מול חשיבות, כפל הקוראים, כפל השפות.
2. הכתיבה בעברית לילדים כזירת תיקון מודרנית; ח"נ ביאליק.
  3. המצאת פולקלור ושילת הגלות.
  4. "המלך הוא עירום": הפוטנציאל החתרני של הקול הילדי.
  5. בין ספרות מגויסת לבין היפה לעצמו.
  6. בצל השואה: כתיבה לילדים כ"דלת אחורית" להפרת השתיקה - יעקב גלאטשטיין, לוי קיפניס, שמשון מלצר.
  7. בחסות המגדר: משוררות כותבות לילדים: לאה גולדברג, דליה רביקוביץ, תרצה אתר.
  8. משוררי דור המדינה והתרסת הלא חשוב: ט. כרמי, דן פגיס, נתן זך, אמיר גלבע.
  9. התום הילדי ככוח נגד למלחמה: ריאקציה למלחמת יום הכיפורים.
  10. חתרנות בדימוי ובעיצוב.
  11. חתירה תחת הנורמות של ספרות הילדים - "אנטי-ז'אנר" ופוסט-מודרנה.

חומר חובה לקריאה:
יימסר במפגש הראשון.

חומר לקריאה נוספת:
יימסר במפגש הראשון.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 30 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:
דרישות הקורס:
נוכחות חובה
קריאת מאמרים וקטעי ספרות משבוע לשבוע

הצגת רפרט בעל פה וכתובת עבודה מסכמת (עד עשרה עמודים)